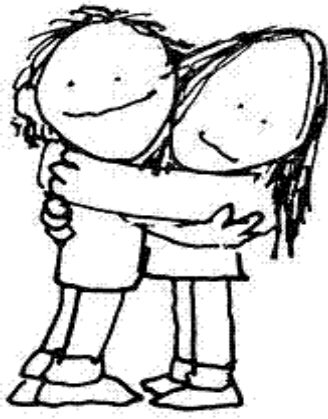

SLIK ARBEIDER VI
FOR Å SIKRE ALLE BARN
ET GODT

♥ PSYKOSOSIALT MILJØ ♥
I BARNEHAGEN VÅR

Gullungene familiebarnehage

INNLEDNING

En av våre viktigste oppgaver som barnehagepersonale er å **sikre at alle barn møter et godt psykososialt miljø** i barnehagen. Både Barnehageloven og Rammeplanen for barnehager gir oss føringer på dette:

Barnehageloven sier blant annet at vi, i samarbeid med og forståelse med hjemmet, skal ivareta barnets behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Den sier også at vi skal møte barnet med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Vi skal bidra til **trivsel og glede** i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

Rammeplanen for barnehager sier blant annet at vi skal **fremme positive holdninger som motvirker avvising, mobbing og vold**. Vi skal være en **helsefremmende og forebyggende arena**, og vi skal **handle raskt og ta de grep** som er nødvendige for at eventuell mobbing opphører.

FORUTSETNINGENE I VÅR BARNEHAGE

I Gullungene er det 8 barn og 2 barnehageassistenter på hver avdeling/ i hver «barnehage» (pluss pedagogisk veileder på deltid). Det er slik små forhold, og det gir gode forutsetninger for å fokusere på det psykososiale miljøet – da det blir tette relasjoner både voksen-barn og barn-barn, personalet får god kontakt med foreldrene, og miljøet blir oversiktlig og gjennomsiiktig både når det gjelder atferd og trivsel hos hvert enkelt barn, og når det gjelder forholdet mellom barna i gruppa. Vi er gjennomgående bevisst det psykososiale miljøet rundt hvert enkelt barn – både når det gjelder det å arbeide forebyggende, oppdage om det er behov for spesielle tiltak, og å eventuelt sette i verk disse – samt selvsagt sikre refleksjon, vurdering og evaluering av dette arbeidet.

Rutinene når det gjelder det psykososiale miljøet er tilpasset de små forholdene i våre barnehager, samt **bemanningsstrukturen** med 2 assistenter som bemanner barnehagen til daglig samt pedagogisk veileder på deltid.

Rutinene våre er også tilpasset aldergruppen i våre barnehager (**0-3 år**). Så små barn er selvsagt i hele perioden på småbarnsavdeling **under utvikling** når det gjelder **sosial kompetanse** og hvordan samspille med andre på en positiv måte og konstruktiv måte i ulike situasjoner, når det gjelder empati, å finne balansen mellom å hevde seg/ ta plass og slippe andre til/ vise fleksibilitet, evnen til konfliktløsning og vente på tur etc. Lekekompetansen er jo også under utvikling i denne alderen. Å prøve og av og til feile er slik sett naturlig, men det er da vi voksne som har en sentral oppgave i å **støtte og veilede** dem slik at de kan samspille på en måte som fremmer trivsel både for seg selv og andre barn. Sentralt her er at vi voksne skal være **aktive og tydelige voksne** som er der barna er (fysisk og mentalt), gjennom hele dagen – ute og inne, i rutinesituasjoner, lek og andre aktiviteter, og som griper aktivt inn både for å **forebygge/ avverge** uheldige samspillssituasjoner og som **veileder og støtter** når det gjelder å finne gode løsninger og stimulerer barnas sosiale kompetanse.

På bakgrunn av forutsetningene som ligger i barnehagens størrelse og barnas alder ønsker vi at rutiner for det psykososiale miljøet skal **favne vidt**, og slik ikke **bare** omfatte forebyggende

arbeid og tiltak mht **mobbing**, men også de andre aspektene som **påvirker barnets trivsel** i barnehagen.

Disse rutineene for det psykososiale miljøet skal derfor sikre trivsel og hjelpe oss å forebygge, avdekke og håndtere ev. mistriksel (for eksempel mobbing) hos alle barn.

FOREBYGGENDE ARBEID

Bevissthet rundt det psykososiale miljøet er noe som gjennomsyrrer **hele det pedagogiske grunnsynet** i arbeidet vårt – i måten vi tenker om, snakker om og med barna, i måten vi samhandler med barna på, og gir dem et tilbud preget av omsorg og utviklingsmuligheter – og ikke minst måten vi støtter og veileder barna på når det gjelder utvikling av sosial kompetanse. Vi er også bevisste på vår rolle som modell når det gjelder sosialt samspill. Forebyggende arbeid med å sikre barna et godt psykososialt miljø er noe som i stor grad skjer i det daglige arbeidet med barna – gjennom de ulike fagområdene, gjennom arbeid med sosial kompetanse, i leken og i hverdagssituasjonene. Barnet er en del av det psykososiale miljøet **gjennom hele dagen**, ikke bare i utvalgte situasjoner eller perioder.

Vi skal arbeide forebyggende blant annet ved å stimulere barnas sosiale kompetanse og veilede barna i sosialt samspill. Pedagogisk veileder i den enkelte barnehagen har ansvaret for at det arbeides godt med dette, og at arbeidet har kontinuitet og er godt tilpasset de lokale forholdene.

Tillegg/ hjelpemiddel: Eksempler på forebyggende arbeid:

- årvåkne, observante, tilstedeværende, varme, tydelige og trygge voksne.

- voksne som er bevisste rundt egen rolle som modell for barna i sosialt samspill.

-voksne som lytter og anerkjenner barnas verbale og non-verbale uttrykk.

-humoristiske voksne med godt og stabilt humør som ser verdien i glede og moro.

-voksne som er bevisst egen rolle i lek. Aktive voksne som er tett på i leken – har oversikt over hvordan de ulike barna har det i lek, støtter dem slik at rollene varierer, at alle er inkludert og at samspillet er positivt. Støtter barn som ev. faller utenfor i å komme inn i leken, og barn som tar negativ kontakt med andre barn til å se mer positive handlingsmåter. Støtter barn som er springende i sin lek til å leke mer fokusert, og barn som trenger hjelp til å komme i gang til å ta mer initiativ. Støtte barn i å løse konflikter på en positiv og konstruktiv måte. Være så tett på/ aktive at vi har mulighet til å vise barna bedre alternativer når de ev. er i ferd med å ty til negativ atferd, for slik å hjelpe barnet til å etter hvert kunne se disse alternativene selv, og forebygge at barnet får mye negativ tilbakemelding. Ha fokus på å fortelle/ vise barnet hva det *kan* gjøre i stedet for bare hva det *ikke* kan gjøre. Være tydelige voksne når et barn har gjort noe negativt mot et annet.

-være åpen for følelsene barna har og tillate ulike typer følelser og at vi er forskjellige. Veilede barna når det gjelder hvilke uttrykk for følelser som er akseptable. For eksempel er det «lov» å være sint eller frustrert, men ikke å dytte eller slå et annet barn av den grunn. Støtte barnas utvikling av empati. Anerkjenne barnas følelser og vise forståelse for hvert barns personlige uttrykk. Snakke med barna om følelser og om hvordan deres atferd kan påvirke andre. Gjøre dem oppmerksomme på dette i konkrete situasjoner. Hjelpe dem til å knytte ulike ansiktsuttrykk til navn på følelser, og igjen til hvordan følelsen kjennes i kroppen. Hjelpe barnet til å sette ord på egne følelser. Hjelpe dem til å akseptere egne og andres følelser og vise hensyn til andres.

-støtte barnet i utviklingen av lekekompetanse og mestring av lekesignalene. Støtte barnet når det gjelder lek med andre og lek alene. Veilede barnet i å finne balansen mellom egen vilje/ selvhevdelse/ ta initiativ, og det å slippe andre til/ vise fleksibilitet/ følge andres initiativ. Øve på å dele og vente på tur, på hvordan komme inn i lek på en positiv måte, ta initiativ til lek selv, starte lek, gå i dybden på og avslutte lek, og komme over i ny

aktivitet. Hjelp barnet til å kunne få positiv oppmerksomhet på noe de selv er opptatt av. Hjelp barnet til å stå opp for egne meninger og valg, og samtidig akseptere at andre gjør det samme. Hjelp barnet til å kunne be om hjelp.

-Hjelp barnet til å bli komfortabel med å ha andres oppmerksomhet rettet mot seg selv, og samtidig akseptere at andre ganger er det andre som har hovedfokuset. Hjelp barn som er forsiktige i samtale til å tørre å ta ordet, og de som tar mye plass til å også slippe andre til. Hjelp barnet til å kunne (når situasjonen tilsier det) jenne seg og innordne seg, og innrømme egne feil – og samtidig kunne tilgi seg selv og andre.

-hjelp barnet til å glede seg over å mestre, lære, prøve ut og undersøke – la seg rive med og bruke kreativiteten sin. Tilrettelegge for variert lek og aktivitet hvor alle barn får utfordringer ut fra sin modning og sine interesser og dermed får oppleve mestringsglede. Vis positive forventninger til alle barn, med kroppsspråk og ord. Være bevisst på at hvert barn skal ha overveiende positiv oppmerksomhet fra omgivelsene, noe som har stor betydning for utviklingen av selvbildet og motivasjon for å prøve seg på utfordringer senere. Formidle til hvert enkelt barn at det er likt og satt pris, akkurat som det er. Gi alle barn varme, kos og klem. Fremheve barnets positive egenskaper overfor barnet selv og andre barn. Formidle til alle barn at de er en del av fellesskapet, og at de er verdifulle som den de er. Gi alle barn mestring og noe å strekke seg etter – hva kan de klare med litt hjelp? Støtt barnet i å utvikle selvstendighet ut fra sitt modningsnivå, for eksempel under måltid, påkledning og i lek/ aktivitet. La barnet virke med i sin egen hverdag, for eksempel ved å ha bøker og aktivitetsmuligheter tilgjengelig i barnets høyde, og møte barnet med en anerkjennende holdning.

-gi barna felles opplevelser som styrker fellesskapsfølelsen og som de kan bruke aktivt i lek. Det å ha noe felles å leke gjør det lettere å finne sammen, være inkludert og for alle å vite «hva leker vi», og i leken får barna viktige tilbakemeldinger på seg selv som igjen påvirker selvbildet. Leken er også viktigste arena for etablering av vennskap. Både språklig og sosial kompetanse har leken som viktigste læringsarena, og i leken får de erfaringer med samspill som også påvirker motivasjonen og forventningene til senere samspill, og hvordan de tenker om seg selv og andre.

-strukturere dagen og barnegruppen på en måte som gir størst mulig trygghet og forutsigbarhet og evne til å se og støtte hvert enkelt barn – dele i smågrupper, ha fast dagsrytme, sørge for ekstra tett voksenkontakt for barn som trenger ekstra trygghet, støtte og veiledning. Være bevisst på tidsbruk – vi skal ha tid til å se hvert enkelt barn.

-ha bevissthet rundt sammenhengen mellom den påvirkningen språklig utvikling kan ha på sosial fungering og omvent. Arbeide bevisst med språkstimulering og skape et godt språkmiljø for barna.

-arbeide for åpen dialog med foreldrene, i det daglige og i foreldresamtaler.

-fortelle om blant annet generelt arbeid rundt sosial kompetanse og psykososialt miljø i nyhetsbrev som sendes ut på e-post til foreldrene.

-arbeide for åpen kommunikasjon personalet i mellom. Diskutere og evaluere tiltakene på veiledningsmøte med pedagogisk veileder.

HVORDAN SIKRE AT VI AVDEKKER BARN SOM EVENTUELT IKKE TRIVES

Vi voksne i barnehagen skal:

-Være aktive i barnas lek og aktivitet, og være til stede både fysisk og mentalt der hvor barna er.

-Vise engasjement i hvert enkelt barn og i gruppedynamikken.

-Være bevisste på vår sentrale rolle som veileder og rollemodell for barna når det gjelder holdninger og utvikling av sosial kompetanse.

-Ha oversikt over hvert enkelt barns modning på ulike områder, herunder når det gjelder sosial kompetanse.

-Være lydhøre og observante for signaler fra hvert enkelt barn når det gjelder trivsel/ mistrivsel – gjennom dagen, i ulike perioder og i ulike situasjoner. Lytte til barnets signaler, både non-verbalt og verbalt.

-Kommunisere åpent med våre medarbeidere (assistent – assistent, og assistent – pedagogisk veileder) og dele erfaringer vi gjør oss med de ulike barna. Ved mistanke om mistrivsel skal dette tas tak i raskt.

-Arbeide for jevn og åpen dialog med foreldrene rundt barnets trivsel i barnehagen og også rundt aktuelle hjemmeforhold av betydning.

TILTAK OM ET BARN IKKE TRIVES

Hvis en voksen opplever at et barn ikke trives i barnehagen, skal man **raskt** dele dette med sine kollegaer. Vi drøfter situasjonen i personalgruppa, og får fram erfaringene de ulike voksne sitter med, og eventuelle bakenforliggende faktorer.

Hjelpemiddel/ eksempler på relevante diskusjonstemaer:

-Hvordan opplever vi som personale at barnet trives i barnehagen?

-I hvilken grad opplever vi at barnet føler seg trygt i barnehagen?

-I hvilken grad opplever vi at barnet føler seg verdsatt i barnehagen?

-I hvilke konkrete situasjoner opplever vi ev. at barnet viser tegn til mistrivsel? I hvilke situasjoner opplever vi ev. at barnet viser tegn til trivsel?

-Opplever vi en gjennomgående mistrivsel hos barnet, eller er det mer knyttet opp til for eksempel bestemte situasjoner, i samspill med enkelte barn etc.?

-Opplever vi dette likt innad i personalgruppen? Hvis ulike oppfatninger – hva kan være bakgrunnen for dette?

-Hvilke tilbakemeldinger har foreldrene gitt oss angående barnets trivsel i barnehagen (i det daglige og på foreldresamtaler)?

-Hvilke **non-verbale** signaler opplever vi at barnet gir oss som uttrykk for hvordan det trives i barnehagen? Når barnet kan uttrykke seg verbalt: Hvilke **verbale** uttrykk gir barnet for hvordan det trives i barnehagen? Har vi husket å hjelpe barnet til selv å fortelle hvordan det opplever det å være i barnehagen, lek med de andre barna etc?

-Hvordan opplever vi barnets modning mht sosial kompetanse, for eksempel lekekompetanse, initiativ, selvhverdelse, fleksibilitet og konfliktløsning?

-I hvilken grad opplever vi at barnet er inkludert i lek og aktivitet?

-I hvilken grad opplever vi at barnet får utfordringer og får oppleve mestring ut fra sin modning, utvikling og interesser?

-I hvilken retning mener vi at barnehagemiljøet påvirker barnets selvfølelse? (mestring, positive og negative tilbakemeldinger på seg selv direkte og indirekte).

-I hvilken grad opplever vi at barnet blir sett og lagt merke til av de andre barna? Opplever vi at oppmerksomheten er positiv eller negativ?

Vi blir så **enige om hvilke tiltak** som kan bedre barnets trivsel, og **iverksetter disse raskt**.

Tiltakene kan rette seg mot for eksempel:

-det aktuelle barnet, deler av barnegruppen eller barnegruppen som helhet.

-voksenrollen.

-det pedagogiske tilbudet barnet får/ grad av utfordringer og type tilbakemeldinger.

-strukturelle forhold som for eksempel hvordan dele barna inn i grupper, dagsrytme, fysiske forhold i barnehagemiljøet etc.

Tiltakene **følges tett opp** av assistentene i det daglige, og er gjenstand for refleksjon, evaluering og videreutvikling i **veiledningssamtaler** med pedagogisk veileder.

Foreldrene skal være involvert i prosessen. Daglig kommunikasjon og foreldresamtale er aktuelt. Vi deler fortløpende erfaringer rundt vår opplevelse av barnets trivsel i barnehagen, våre tiltak og utviklingen underveis. Vi kommuniserer med foreldrene rundt eventuelle mulige måter å støtte opp under arbeidet også hjemme. Vi oppfordrer foreldrene til å dele sin opplevelser rundt barnets trivsel, og komme med synspunkter rundt barnehagen arbeid og barnets behov.

Ved behov oppretter vi **tverrfaglig samarbeid** (PPT, helsestasjon, BUP, barnevern etc).

EVALUERING OG VIDEREUTVIKLING AV RUTINENE

Arbeidet med det psykososiale miljøet og rutinene for arbeidet evalueres jevnlig. Ved behov gjør vi **endringer og oppdateringer** og sørger for at rutinene er så godt tilpasset dagens situasjon i barnehagen som mulig.

IMPLEMENTERING AV RUTINENE

-Pedagogisk veileder går gjennom rutinene med alle ansatte og sender dem på e-post. Det samme gjelder når det ansettes nytt personale. Alle avdelinger/ barnehager får papirutskrift av rutinene, samt e-post til hver enkelt medarbeider.

-Assistentenes kompetanse mht arbeid med det psykososiale miljøet sikres/ utvikles gjennom veiledning med pedagogisk veileder. Rutinene brukes aktivt på veiledningssamtalene.

-Foreldrene får rutinene tilsendt per e-post og/ eller arbeid med det psykososiale miljøet omtales i eget avsnitt i barnehagens årsplan. Tilbakemeldinger/ innspill fra foreldrene rundt rutinene tas med i betraktning når rutinene evalueres.

-Det psykososiale miljøet, gruppedynamikk og arbeid med sosial kompetanse i gruppa synliggjøres for foreldrene både gjennom kommunikasjon i det daglige/ foreldresamtaler og gjennom nyhetsbrev per e-post fra pedagogisk veileder.

-I foreldresamtalene (faste + ekstra ved behov) er barnets trivsel, utvikling og samspill med andre barn sentralt. Før samtalen reflekterer personalgruppen rundt hvordan hver og en av oss opplever det enkelte barnets trivsel og utvikling.

